

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/o-ipn/nagrody-i-odznaczenia-ipn/nagroda-kustosz-pamieci-narodo/nagroda-kustosz-pamieci-narodo-10/24280,Stowarzyszenie-Memorial.html>
03.03.2026, 01:44

Stowarzyszenie „Memoriał”

09.05.2016

Stowarzyszenie „Memoriał”

Międzynarodowe Stowarzyszenie Historyczno-Oświatowe, Dobroczynne i Obrony Praw Człowieka „Memoriał” to niezależna rosyjska organizacja zajmująca się dokumentowaniem i upowszechnianiem wiedzy o ofiarach represji komunistycznych oraz ochroną praw człowieka w Rosji i krajach byłego ZSRS. Oficjalnie działała od 1989 r. Od 1998 r. do grudnia 2017 przewodniczącym Stowarzyszenia był Arsenij Roginski. 5 kwietnia 2022 r. Stowarzyszenie zostało zlikwidowane decyzją rosyjskiego Sądu Najwyższego.

„Memoriał” skupiał wokół siebie niezależne organizacje z różnych regionów Rosji, Kazachstanu, Ukrainy i Łotwy, a także Niemiec, Włoch i Francji. W Polsce od początku lat dziewięćdziesiątych głównym partnerem Stowarzyszenia był Ośrodek KARTA.

W 1991 r. z inicjatywy „Memoriału” uchwalona została ustawa o rehabilitacji ofiar represji politycznych, przywracająca cześć setkom tysięcy obywateli byłego ZSRS, a dzień 30 października ustanowiono Dniem Pamięci Ofiar Represji Politycznych.

W 2005 r. w ramach Stowarzyszenia powstała Komisja Polska, której koordynatorem był Aleksander Gurjanow. Komisja prowadziła badania nad polskimi ofiarami represji sowieckich, w szczególności nad zbrodnią katyńską. Komisja działała również na rzecz sądowej rehabilitacji ofiar zbrodni katyńskiej, udostępnienia Polsce dokumentacji z archiwów rosyjskich i odtajnienia decyzji Głównej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej o umorzeniu 21 września 2004 r.

śledztwa katyńskiego.

Wspólnie z Ośrodkiem KARTA Stowarzyszenie realizowało program badawczy „Indeks Represjonowanych”, polegający na stworzeniu całościowej imiennej dokumentacji losów obywateli polskich represjonowanych przez organa władzy sowieckiej w latach 1939-1956.

Dzięki „Memoriałowi” Polacy uzyskali dostęp do wielu dotychczas niedostępnych dokumentów, przechowywanych w archiwach b. ZSRS, i mogli poznać losy swoich bliskich – ofiar represji sowieckich.

[Poprzedni Strona](#)